

24 Ekim. **İrk, Kültür, ve Savaş**

Tartışma no. 7: Tarihsel Bir Kategori Olarak İrk

Peter C. Perdue

(Eugene Genovese'in *Roll, Jordan, Roll: the world the slaves made* (New York, 1974); Landeg White'in *Magomero: portrait of an African village* (Cambridge, 1987); John Dower'in *War Without Mercy: race and power in the Pacific war* (New York, 1986) kitaplarının tartışması)

İrkçilik mantığa meydan okur. İnsanoğlunun birbirlerini perişan etmek için icat ettikleri yollardan en garip olanı ırkçı baskıdır. Neden cildin rengi veya fizyonomisindeki yüzeysel farklılara sebep veren ihtiyari bir biyolojik belirleyici insanların imtiyazlı veya sömürülen sınıfa girmesinin başlıca etkeni olsun? Üretim tarzıyla ilişkili kurulmuş sınıflar haklı çıkartılamasa bile ekonomik açıdan en azından anlaşılabilir: Maksimum kar peşinde olan kapital sahipleri işçilerin maaşlarını hep daha aşağıya çekmeye çalışacaklar ve kendilerini de onların bundan fazlasını hak etmediklerine inandıracaklardır. Cinsiyet farklılıkları en azından biyolojik açıdan açık ve her ne kadar sosyal kurgular olsa da ev işleri, çocuk bakımı ve iş dünyası arasındaki iş bölümüyle de bağlantılı. Ancak ırk ayrımı tamamiyle sahte bilimsel bir biyolojiyle açıklanmaya çalışılan politik ve tarihsel bir kurgudur. Bu üç iktidar ilişkisi şekli arasında ilginç benzerlik ve farklılıklar vardır. Bence bunlar sosyal tarihçilerin üstünde durduğu üç temel kategoriyi oluşturuyorlar. Ancak dördüncü bir şekil olan ulus devlet ise yüzyıllardır geleneksel tarihçiler için bunların çok daha üstünde bir güce sahiptir. Birçok tarihçi okuma, araştırma ve derslerini hala ulusal yönelimlerle düzenliyor. Modern tarih akımı bu eğilimi biraz olsun kesmiş olsa da ancak bu anlayış kurumsal olarak hala gücünü devam ettiriyor. İrksal eğilimler de genellikle milli sınırlar içinde kalıyor. Bu özellikle de Amerika'daki ırk tartışmaları için geçerli. Ancak biz uluslararası bir düzlemde ırklararası temaslara bakarsak çok daha fazla fayda sağlarız.

Bu haftanın okumaları ırklararası teması milli bağlamlarda üç farklı şekilde ele alıyor: Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyi, Britanya ve Afrikalı köylüler. Bu çalışmaların ortak noktası ırklararası karşılaşmalarda mümkünse her iki tarafa da, yani hem güçlü hem de tabi olan gruplara eşit derecede önem vermeleridir. İrkçilik her zaman iki aktörlü bir ilişkidir. Eğer her iki tarafın karşılaştıklarındaki altta yatan fikirleri

ciddiye almazsak buradaki çatışmanın temelini inemeyiz. Buradaki her üç örnek de oldukça kutuplaşmış örnekler. Çoğunlukla ırkların karşılaşmalarında iki tarafın da hiçbir ortak zemini yokmuş gibi görünür. Bazıları radikal kutuplaşmış ırkçılığın Protestan Anglo Sakson dünyasının bir eseri olduğunu tartışıyor. Mesela Latin Amerikan İberli toplumlarda Amerikan ve İngilizlerden çok daha karışık kategorileri var. (Peki bu Afrika için de geçerli mi? Bu bağlamda İngiliz, Hollandalı, Fransız ve Portekiz Afrikasını karşılaştırabilir miyiz? Bkz: Patricia Seed ve Ramon Gutierrez'in Latin Amerika ve ırk kategorileri çalışmaları)

Burada radikal kutuplaşma sadece iki grup arasında değil, tarihçilerin kaynakları da öyle. Çoğunlukla elimize geçen belge ve kaynaklar güçlü olandan geliyor, beyaz iktidar sahipleri. Afrika ve başka bölgelerdeki emperyalizm tarihleri genellikle emperyal güçler arasındaki ilişkiye bakarak yazılanlar oluyor: İngilizlere karşı Fransızlar vs. Bu egemenliğin kurbanı olan yerli halk ise genellikle ihmal ediliyor. Ezilmiş (subordinated) Afrikalıların hikayesini tekrar ortaya çıkartmak için tarihçilerin bu tarihi ortaya çıkartacak kaynaklar hakkında biraz daha yaratıcı olmaları gerekiyor. Eğer geriye kalanlar sadece beyaz misyonerlerin ve maceracıların yazdıklarıysa o zaman onları daha farklı bir gözle okumak gerekir. Mesela Landeg White'in Livingstone'un defterlerini nasıl okuduğuna dikkat edin, ve öbürlerine, yerel Afrika durumunu ne kadar da yanlış anladıkları üzerine yorum yapın ve elimizde onların ağzından yazılmış olan dokümanlarımız olmasa da bize köylü ve şeflerinin bu davetsiz beyaz misafirleri nasıl gördüklerine dair inanılır bir resim sunun. 20. yüzyıl için sözlü tarih de oldukça yararlı olabilir. *Magomero*'un ikinci bölümü için bu bazı arşiv materyalleri ve başka dokümanlarla birlikte tek dayanak.

Fakat sözlü kaynakların güvenilir olmayışı onların yararlı birer tarihsel kaynak olmalarını kesin bir şekilde ortadan kaldırır mı? Oscar Handlin'e göre bu böyle hatta siyah bir ortakının kendi sözlü otobiyografik anlatısı üzerinden oluşturulan bir sürükleyici popüler bir çalışma için aşağılayıcı açıklamalar dahi yapıyor. [Handlin: *Truth in History*; Theodore Rosengarten, *All God's Dangers: The Life and Times of Nate Shaw*]

19. yüzyılda Amerika'nın güneyi için durum o kadar kötü değil. Bu dönemde kaçan ya da özgürlüğüne kavuşan kölelerin yazdıkları dokümanlar ve o zaman kaydedilmiş sözlü tarih anlatıları mevcut. Ancak bazen de Genovese bunları oldukça becerikli kullandığı beyaz köle sahiplerinin kendi toplumları üzerine verdikleri oldukça öngörülü analizleri de var. Amerika'daki kölelik sistemi Avrupa ve Afrika'daki emperyalizminden çok daha uzun ve tartışmalara göre de çok daha istikrarlıydı. Beyaz ve siyah kültürler birbirlerinin içine

girmişti. İki gurubun da birbirlerine bu kadar yakından bağlı olmaları onların birbirleri hakkında söyledikleri şeylerin de oldukça açıklayıcı olmasını sağlıyor.

Ya da gerçekten de öyle mi? Toprak sahiplerinin paternalizmini ciddiye almamız gerektiğinin altını itinayla çiziyor. Onlar aslında kölelerine karşı geçekten de hayırsever olduklarına inanıyor olmalılar. Hiçbiri köleliği çıplak bir sömürü olarak tanımlayamıyor. [Cecil Rhodes bu konuda çok daha açık sözlüydü] Köleler de sahiplerinin bu ideallerini onlara karşı kullanmanın yollarını buluyorlardı. Kölelerin direnişleri sahiplerinin paternalizmine başvurarak onların mutlak güçlerini kısıtlamak şeklinde oluyordu. Bazı çıkarlar elde ediyorlardı ancak bu sistemin içinden elde edilmiş çıkarlardı. Yine Latin Amerika ve Karayiplerle karşılaştırıldığında Amerika köleliği büyük ayaklanmaların azlığı ile göze çarpmaktadır. Genovese ona göre Amerika'nın güneyindeki sınıf çatışmalarının kapsamını fazlasıyla abarttığını düşündüğü ileri gelen bir komünist köle ayaklanmaları çalışan tarihçi Herbert Aptheker'i şiddetli bir biçimde eleştirir. Genovese de bir Maksist, ama kaba bir materyalist değil Gramscici bir eğilimde. Onun için 'hegomonya,' yani kültürel ve sembolik alanın kontrolü hatta üretimin kontrolünden de daha önemli.

Ancak Genovese beyaz ve siyahların birliğini biraz fazla abartıyor olabilir mi? Onunki daha çok bir antropoloğun 'etnografik mevcutu' gibi bir dinamik değişim tablosu değil statik bir resim sunuyor. Bazı değişikliklerden bahsediyor ancak bölgesel farklılıklardan pek eser yok. E.P. Thomson gibi sömürülenler arasında ortaya çıkan ortak bir biliçten söz ediyor ancak Thompson'un aksine çok fazla aktif, açıkça politik direniş hareketlerinden örnekler veremiyor. Ancak nasıl hegemonya topyekün olamıyorsa direnişler de politik olmayan şekiller alabilir. Peki kaçamakları, tembelliği, tatilleri, dini direnişin bir parçası olarak görmek mümkün mü? Genovese dinin kültürel gücü hakkında Thompson'dan biraz daha temkinli, çünkü o bunun kölelerin kendi kolektif kimliklerini köle sahiplerinden bağımsız bir şekilde ifade etmelerini sağladığını düşünüyor.

Burada ortaya atılan sahip sınıfların ideali evrensellik taslamak zorundadır. Dolayısıyla da bu temel zıtlık kaçınılmaz oluyor: Eğer bir köle sadece bir mal ise o suçlarından dolayı mahkum edilemez; eğer bir insan ise neden eşit haklara sahip değil? İşte burada bilimsel ırkçılığa kapı aralanıyor: Eğer siz 'bilimsel' olarak bir aşağılık durumu ispat ederseniz köleleri de kısmi bir insan kategorisine girer. Yani dolayısıyla onlar hükmedilebilirler, dövülebilirler ve linç edilebilirler ve eşitsizlik içinde tutulabilirler. Benzer şeyler yüzyıllarca tekrar tekrar kadınlar, çocuklar ve birçok Avrupalı olmayan halklar için de söylendi. Bu ırkçı fikirlerin fakirliği

birçok bağlamda sürekli tekrarlarla açığa çıkmaktadır. (Genovese'in yakın bir zamanda yazılmış ve tam bir eleştirisi için bkz. Ira Berlin).

Many Thousands Gone: The First Two Centuries of Slavery in North America (Harvard UP, 1998). Perry ile E.P. Thompson arasında nasıl bir bağ varsa Berlin'in de Genovese ile bağı odur bir bakıma. Nasıl Genovese kölelik deneyimindeki birliği vurguluyor ve zamansal değişimi ve bölgesel farklılıkları göz ardı ediyorsa, Berlin de köleliğin güneyin farklı bölgelerindeki farklılığı ve (Thompsonvari) ırk ilişkilerinin sınıf ilişkileri gibi interaktif, dinamik ve sürekli değişken olduğunu vurguluyor. Kitabını kronolojik olarak üç kısma! ve 4 farklı bölgeyi [Kuzey, Tidewater, aşağı bölge ve Mississippi] 12 bölüme ayırıyor. Berlin'in çok daha karmaşık anlatısı çalışmanın tutarlılığını sürdürmesini zorluyor ancak iş alanları ve ekonomik rollere odaklanarak bir birlik sağlıyor. Gerçekte sınıf ve üretim ilişkileri ırka göre daha öncelikli bir rol alıyor. Mesela 'Atlantik kreoleleri' hakkında ilginç bir tartışmada Atlantik'in her iki yakasındaki köle ticaretinde kolaylık sağlayan beyaz ve siyahlar arasındaki karışık ırk gruplarını ele alıyor. Yani Berlin günümüzdeki melez kültür ve değişime karşı olan ilgi gibi kültürel karışımlara, akışkanlıklara, din, şarkı ve sabotaj aracılığı ile yapılan direnişlere daha özen gösteriyor. Genovese ise daha statik ve yapısal, daha çok eski olağan Marksist ayaklanmalar üzerine vurgular ve Afrikanist bir tavır ile siyah kültürün birliğini ve ayrı bir siyah milletin varlığını savunuyor.

Pasifik Savaşı aynı ırksal kavramları eylemde kullandı. John Dower Amerikalıların Japonları canavar gibi gösterip ayırım yapılmaksızın tam bir kıyıma gidilmesini maruz göstermek için nasıl hayvan tasvirleri kullanarak tanımladıklarını tekrar tekrar gösteriyor. Daha önceki iki örneğin tersine Japonlar da okur/yazar, endüstrileşmiş bir toplumdular ve yarışacak kadar güçlü ırkçı bir ideolojiye sahiptiler. Bu iki ideoloji arasındaki çatışma ve çelişki bu karşılaşmayı bu kadar muhteşem yapıyor. Her iki taraf da diğerini ne anlıyor ne de saygı duyuyor, ne de kendi ideolojisindeki çelişkileri görüyordu ama düşmanları bunları çok kolaylıkla ifşa ediyordu. Japonlar Amerikalıların özgürlük ve eşit haklar için savaştıklarını iddia ettiklerini, ancak buna karşın Avrupa İmparatorluklarını desteklediklerini ve siyahlara eşit haklar vermediklerini görüyorlardı. Amerikalılar ise Japonların Asya'yı emperyal yönetimden kurtaracağız söyleminde bulunurken Doğu Asya Refah Birliği Alanı adı altında kendi imparatorluklarını kurmalarıyla alay ediyorlardı. Kimse Pasifik Savaşı'nın altında yatan ırk sınıflandırmasını John Dower kadar iyi ortaya çıkartmadı. Eğer doğruysa Amerikalıların Pasifik'teki savaşma yöntemleri ırk faktörü sebebiyle Avrupa'da savaşmalarından farklıydı. (Ancak belli sayıda insan onu bu konuda eleştirdiler – Ian

Buruma, New York Review of Books). Ne yazık ki Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya ilişkileri arasındaki yeni gelişmeler bunu oldukça destekliyor. Bugünlerde Japonya'yı Almanya'yı tartıştığımız gibi tartışmıyoruz. Japonya hakkında ağır bir ırkçılık yorumu yapan Michael Crichton'un *Rising Sun* adlı eseri en çok satanlar listesindeydi. Şimdiyse kablolu TV de izleniyor.

Geçen yüzyıldan itibaren herhangi bir ilerleme kaydettik mi? Emperyalizm politik anlamda çökmüş olsa da milli ya da milletler arası ırk anlayışımız düzeldi mi? Peki tarihçiler bu ıstırap verici tartışmaya bir katkıda bulunabilir mi? Kuşkusuz buna daha fazla kayıtsız kalamazlar.

Seçme Kaynakça: Tarihsel Bir Kategori Olarak Irk

Mart, 1998

Bynum, Victoria, *Unruly women: the politics of social and sexual control in the old South* [Chapel Hill, 1992]

Dikotter, Frank, *The Discourse of Race in Modern China*, (Stanford, 1992) [özellikle ırkçı düşüncenin milliyetçiliğe bağlandığı yerlere ve 20 yüzyılda Çin'deki soy geliştirme (öjenik) coşkısına tartışmalarına dikkat edilmeli]

Elkins, Stanley, *Slavery: A Problem in American Institutional and Intellectual Life* (Chicago, 1959) (köleliğin konsantrasyon kampları ve tam denetim kurumları ile karşılaştırıldığı 'Sambo tezi' (Elkins'in burada savunduğu düşünce) için bakılacak klasik yer.

Fabian, Johannes, *Language and colonial power : the appropriation of Swahili in the former Belgian Congo, 1880-1938* (Berkeley, 1986) (Orta Afrika'da Svahili'nin İngilizler tarafından kullanılması)

Fields, Barbara , "The Ideology of Race", *New Left Review*, no. 181 (May/June 1990): 95-118.

Fogel, Robert, and Stanley Engerman, *Time on the Cross: The Economics of American Negro Slavery* (köleliğin karlılığı üzerine yeni ekonomik tarih) (Boston, 1974).

Fox-Genovese, Elizabeth, *Within the plantation household: Black and White women of the Old South* (Chapel Hill, 1988).

Frederickson, George, *Racism: A Short History* (Princeton, 2002). Comparisons of racial ideologies in historical perspective, especially Nazism, American slavery, and South African apartheid.

Gutierrez, Ramon, *When Jesus Came, the Corn Mothers Went Away: Marriage, Sexuality, and Power in New Mexico, 1500-1846* (Stanford, Calif., 1991) (İspanyollar ile yerlilerin ilişkileri)

Gutman, Herbert, *The Black Family in Slavery and Freedom, 1750-1925* (New York, 1976).

Gutman, Herbert, *Slavery and the Numbers Game: A Critique of Time on the Cross* (Urbana, 1975).

Hine, Darlene Clark (ed.), *The State of Afro-American History: past, present, and future* (Baton Rouge, 1986) (alanın genel bir gözden geçirilmesi)

Huggins, Nathan, *The Black Odyssey: the Afro-American ordeal in slavery* (New York 1977) (Afrikalılar açısından siyahlar)

Kolchin, Peter, *Unfree Labor: American Slavery and Russian Serfdom* (Cambridge, Mass., 1987) (aynı zamanda karşılaştırmalı tarih; C. Vann Woodward'un eleştirisi, *New York Review of Books*, 11/19/87)

Kolchin, Peter, "American Historians and Antebellum Southern Slavery, 1959 – 1984, William J. Cooper, Michael F Holt; John McCardell; David Herbert Donald ed., *A Master's Due: Essays in Honor of David Herbert Donald* içinden bir bölüm (Baton Rouge, 1985).

Levine, Laurence, *Many Thousands Gone*. Güneydeki kölelik çalışmaları üzerine bir sentez.

Rathbone, Richard (Batı Afrika köleliği tarihi)

Stamp, Kenneth, *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South* ("Sambo tezi" ve direniş) (New York, 1956)

White, Deborah , *Ar'n't I a woman?: Female slaves in the plantation South* (New York, 1985).